

Kortelė:

874496_RegNr_I-2064-362/2014

<http://www.infolex.lt/tp/874496>

Administracinė byla Nr. I-2064-362/2014

Teisminio proceso Nr. 3-64-3-01532-2014-4

Procesinio sprendimo kategorija 15.2.3.2; 37.2; 74

(S)

ŠIAULIŲ APYGARDOS ADMINISTRACINIS TEISMAS

S P R E N D I M A S

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2014 m. rugsėjo 12 d.

Šiauliai

Šiaulių apygardos administracinio teismo teisėjas Arvydas Martinavičius,

sekretoriaujant Palmirai Berberausienei,

dalyvaujant pareiškėjui M. G.,

nedalyvaujant atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atstovui,

viešame teismo posėdyje išnagrinėjo bylą pagal pareiškėjo M. G. skundą atsakovui Lietuvos valstybei, atstovaujamai Šiaulių tardymo izoliatoriaus, dėl neturtinės žalos priteisimo.

Teismas, išnagrinėjęs pateiktą skundą,

n u s t a t ė :

Pareiškėjas M. G. skunde Šiaulių apygardos administracinio teismo prašė iš atsakovo Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, priteisti 17 000 Lt neturtinei žalai atlyginti. Teismo posėdžio metu pareiškėjas nurodė, kad už buvimą Šiaulių tardymo izoliatoriuje nepriimtinais sąlygomis laikotarpiu nuo 2011-12-07 iki 2012-11-15 prašo priteisti 10 000 Lt neturtinės žalos.

Pareiškėjas skunde (2–3 b. l.) nurodė, kad jis Šiaulių tardymo izoliatoriuje (toliau – ir ŠTI) tam tikrais laikotarpiais buvo kalinamas nuo 2011-12-07 iki 2012-11-15. Per visą buvimo ŠTI laikotarpį patyrė dvasinį pažeminimą, kankinimą. ŠTI kamerų plotų vidurkis yra apie 16 kv. m, į šį plotą įeina miegamosios vietos, kurių yra virš dešimt, tualetas, praustuvė. Naudingo ploto lieka apie 5 kv. m, todėl tokioje kameroje gali būti laikomi ne daugiau kaip 5 žmonės. Nurodė, kad kameroje buvo laikoma nuo 8 iki 12 asmenų. Tualetas bendras, neatskirtas nuo miegamųjų vietų,

apsinešęs įvairiomis apnašomis, smirdi, atliekant gamtinius reikalus priverstinai buvo stebimas kameros draugų, todėl buvo nuolat žeminamas, jautė gėdą, baimę tuštintis. Taip pat buvo priverstas valgyti antisanitarinėmis sąlygomis, kameroje nebuvo šilto vandens, ŠTI administracija neduodavo indų plovimo priemonių, dėl to negalėjo higieniškai išsiplauti indų. Kameroje nebuvo jokių spintelių, visi asmeniniai daiktai, drabužiai, maistas, būdavo laikomi po gultais. Kameroje didelė drėgmė, visur –pelėsis, nebūdavo ventiliacijos, mažas, tamsus langas, blogas apšvietimas, prie miegamųjų gultų nėra naktinių lempų, betoninės grindys kameroje ir pasivaikščiojimo kiemeliuose. Sergant (karščiuojant, sloguojant, kosint) negalima būdavo prisikviesti gydytojo, neįmanoma gauti vaistų. Išskalbus rūbus jie sunkiai džiūdavo, ant jų atsirasdavo pelėsis. Čiužiniai su skylėmis, ploni užklotai, niekas nekeisdavo į geresnius. Dėl dušo, į kurį vesdavo tik kartą per savaitę ar net per dvi, ant kūno atsirado dėmės. Duše vanduo verdantis, nuo jo net atsirasdavo pūslės, skaudėdavo visą kūną. Nuėjus pas odontologą dantys būdavo taisomi be vaistų ir higienos reikmenų (pirštinių), nebūdavo įmanoma gauti vaistų nuo skausmo. Taip pat pareiškėjas skunde nurodė, jog yra nerūkantis, tačiau buvo laikomas kameroje kartu su rūkančiais asmenimis.

Etapu parvažiavus iš pataisos namų į ŠTI visus uždarydavo į laikiną kameralą, po jos į patikrinimo kambarį. Laikinoje kameroje vietos būdavo trims žmonėms, o uždarydavo po 10–15 žmonių, susispaudus ir su daiktais pralaikydavo po 3 valandas, po to nuveddavo į „karantiną“, ši patalpa šalta, beveik nebūdavo oro, ten būdavo 20–30 žmonių, laikydavo 3 valandas. Jei reikėdavo vykti į teismo posėdį 14 val., iš kameros išvesdavo 8 val. ryto, uždarydavo į vienutę, kurioje buvo tik suoliukas, ir ten pralaikydavo 3 valandas, kol atvykdavo policijos pareigūnai nuvežti į teimą. Po teismo posėdžio grįžus į ŠTI vėl reikėdavo pereiti vienutę, karantiną. Kartais paskirdavo į kitą kameralą, nei palikti asmeniniai daiktai, todėl tekdavo naktį praleisti be jų.

Teismo posėdžio metu pareiškėjas paaiškino, kad kaip jis nurodė skunde, taip viskas ir yra. Neturtinę žalą prašo priteisti už laikotarpį nuo 2011-12-06 iki 2012-11-15. Nurodė, kad kameroje nešvaru, maistą reikėdavo laikyti tarp daiktų, higienos priemonių nebūdavo, tualetas toks, kad visi matydavo, ką darai. Duše leisdavo būti tik 15 min., vanduo bėgdavo karštas, verdantis. Neturtinę žalą pasireiškė tuo, kad kameros perpildytos, nėra vietos. Kuo pasireiškė neturtinė žala, pareiškėjas nurodė: orumas, savigarba, teigė nemokantis paaiškinti, kaip žala atsirado, kad kitų skunde išvardintų neturtinės žalos požymių išvardinti, konkretizuoti, pakomentuoti ar plačiau paaiškinti negali.

Atsakovas Lietuvos valstybė, atstovaujama Šiaulių tardymo izoliatoriaus, atsiliepiame (40–49 b. 1.) nurodė, kad su pareiškėjo skundu nesutinka ir prašo jį atmesti kaip nepagrįstą. Taip pat nurodo, kad prašo bylą nagrinėti atsakovo atstovui nedalyvaujant.

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos direktoriaus 2010 m. gegužės 11 d. įsakymo Nr. V-124 „Dėl didžiausio tardymo izoliatoriuje ir areštiniėje leidžiamų laikyti asmenų skaičiaus ir minimalaus ploto, tenkančio vienam asmeniui, tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje nustatymo“ 1.3 punktas nustato, kad iki Laisvės atėmimo vietų modernizavimo strategijos įgyvendinimo priemonių 2009–2017 metų plane, patvirtintame Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. rugsėjo 30 d. nutarimu Nr.1248, numatytų priemonių įgyvendinimo vienam asmeniui tenkantis minimalus plotas tardymo izoliatoriaus ir areštinės kameroje negali būti mažesnis kaip 3,6 kv. m. Pažymėjo, kad teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, todėl galima preziumuoti, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Kaip matyti iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-07-03 pažymos Nr. 69/06-2791 „Dėl M. G. laikymo Šiaulių tardymo izoliatoriuje“, pareiškėjas į Šiaulių tardymo izoliatorių pirmą kartą buvo etapuotas 2011-12-06 ir įstaigoje periodiškai laikytas iki 2013-06-10. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,54 kv. m (kameroje Nr. 17) iki 8,13 kv. m (kameroje Nr. 9) gyvenamasis plotas, o tai leidžia daryti

išvadą, kad tik tam tikrais atvejais pareiškėjui galimai teko mažesnis kalinimo kameros plotas nei nustatyta norma, o periodiškai ji netgi buvo viršijama.

Atsakovas atkreipė teismo dėmesį į asmenų laikymo kardomojo kalinimo įstaigose specifiką: toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra pastovus (dalis kviečiama pas ikiteisminio tyrimo pareigūnus, etapuojama į teismus, areštines, pataisos namus ir atitinkamą laiką nebūna kameroje). Ši aplinkybė turi įtakos vienam asmeniui tenkančio ploto normos kameroje kaitai, nes daliai asmenų išvykus likusiems kameroje asmenims tenka daugiau kameros bendrojo ploto.

Šiaulių tardymo izoliatorius yra pastatytas 1911 m., laikantis tuo metu galiojusių reikalavimų, ir nuolat yra perpildytas. Šiaulių tardymo izoliatoriaus pastatų kompleksas yra įtrauktas į Kultūros vertybių registrą bei saugomų objektų sąrašą, todėl kai kurių trūkumų pašalinti neįmanoma, t. y. neįmanoma padidinti natūralios apšvietos gyvenamosiose kamerose, kadangi nėra galimybių padidinti langų angas, nėra galimybės įrengti papildomą ventiliacijos sistemą ir padidinti oro judėjimo greitį bei sumažinti santykinę drėgmę, sureguliuoti oro temperatūrą. Šiaulių tardymo izoliatorius pripažintas saugotinu viešajam pažinimui ir naudojimui. Pažymėjo, kad higienos norma HN76:2010 taikoma projektuojamiems, naujai statomiems, rekonstruojamiems ar kapitaliai remontuojamiems laisvės atėmimo vietų pastatams ir teritorijoms. Kadangi Šiaulių tardymo izoliatoriuje dėl pastato statuso negali būti atliekami rekonstrukcijos ar kapitalinio remonto darbai, higienos normos HN76:2010 reikalavimai, susiję su šiais darbais, netaikytini.

Pareiškėjo laikymo kameroje Nr. 12 Šiaulių visuomenės sveikatos centras 2012-09-19 atliko patikrinimą. Nustatyta, kad kameroje sienos lygios, patalpoje buvo atliktas remontas, sanitarinis mazgas atitvertas siena su stacionariomis durimis. Dirbtinė apšvieta atitinka nustatytus higienos normos reikalavimus, užfiksuotas tik dirbtinės naktinės apšvietos pažeidimas.

2012-06-25 Šiaulių visuomenės sveikatos centras atliko patikrinimą, kurio metu buvo patikrinta ŠTI Sveikatos priežiūros tarnyba. Nustatyta, kad Sveikatos priežiūros tarnybai 2011-04-14 išduotas leidimas higienos pasas Nr. HP-99. Patikrinimo metu odontologinės procedūros nebuvo atliekamos. Kabinete esantys paruošti darbui instrumentai supakuoti į popierius – plastiko maišelius. Juose esančių sterilizuotų instrumentų aštrios dalys uždengtos apsauginėmis priemonėmis. Sterilizuoti paketai ženklinti. Paketų su nepavykusia sterilizacija, nepakitusia cheminio proceso indikatorius spalva ar pažeistų nerasta. Nenustatyta jokių higienos normos pažeidimų.

Teisės aktuose imperatyviai nustatyta pareiga patiems kamerose esantiems asmenims rūpintis švara ir tvarka patalpoje. Kamerų būklė priklauso pirmiausia nuo pačių jose laikomų asmenų elgesio. Dėl nepakankamo biudžeto finansavimo ŠTI neturi galimybės visas gyvenamąsias kameras aprūpinti valymo inventoriu, tačiau esant poreikiui ir suimtiesiems (nuteistiesiems) paprašius, į kiekvieną kamerą išduodamas valymo inventoriaus komplektas, pasinaudojus juo, jis gražinamas atsakingiems pareigūnams. Atsakovas negali būti atsakingas už tai, kad įstaigoje kalinami asmenys nevykdo ar netinkamai vykdo jiems nustatytas pareigas, susijusias su švaros ir tvarkos palaikymu kameroje.

Suėmimo vykdymo įstatymo 44 str. 4 d. įtvirtinta, kad ne rečiau kaip kartą per savaitę suimtiesiems turi būti suteikta galimybė pasinaudoti pirtimi arba dušu, kirpėjo paslaugomis ir gauti išskalbtą patalynę ir apatinius rūbus. ŠTI yra 2 prausimosi patalpos, kuriose yra po 8 dušo ragelius, suimtieji (nuteistieji) į pirtį vedami ne rečiau kaip kartą per savaitę. Pareiškėjas skundžiasi, jog kameroje rūbus tekdavo plauti šaltu vandeniu, jie džiūdavo savaitę laiko, ant jų atsirasdavo pelėsis. Higienos normos HN 76:2010 21 punkte įtvirtinta, kad laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema. Atsakovas pažymėjo, kad jokie teisės aktai nereglamentuoja džiovyklų (virvių skalbiniams džiauti) įrengimo gyvenamosiose kameroje dėl pačių kalinamųjų saugumo. Nuo 2011 m. rugsėjo mėn. Šiaulių tardymo izoliatoriuje esantiems suimtiesiems (nuteistiesiems) išduodama patalynė bei

rankšluosčiai, apatiniai, asmeniniai drabužiai bei asmeninė patalynė skalbiama ir džiovinama įstaigoje nemokamai, todėl pareiškėjo pretenzijos dėl šilto vandens nebuvimo kameroje yra nepagrįstos ir neturi teisinio pagrindo.

Dėl pasivaikščiojimo kiemelių įrengimo atsakovas nurodė, kad jie įrengti vadovaujantis Tardymo izoliatorių įrengimo ir eksploataavimo taisyklių, patvirtintų Kalėjimų departamento direktoriaus 2009-07-10 įsakymu Nr. V-176, 21 p., kuriame numatyta, kad pasivaikščiojimo kiemai įrengiami tardymo izoliatorių režiminės teritorijos gyvenamųjų pastatų viršutiniuose aukštuose arba ant žemės. Suimtieji (nuteistieji), nepažeidžiant teisės aktuose nustatytos tvarkos, kiekvieną dieną turi galimybę ne ilgiau nei vieną valandą praleisti gryname ore.

Dėl pareiškėjo pretenzijos dėl laikymo vienoje kameroje su rūkančiais asmenimis atsakovas nurodė, jog pareiškėjas 2012-01-24 pateikė prašymą būti laikomas kameroje su rūkančiais asmenimis, nes pats yra rūkantis. Įstaiga teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidė, nes pareiškėjas buvo laikomas įstaigoje nesant jokių pareiškėjo pretenzijų dėl galiojančių Tabako kontrolės įstatymo nuostatų įgyvendinimo.

Pareiškėjas skunde nurodo, kad jam ŠTI buvo išduodamas prastas čiužinys ir patalynė. Atsakovas pažymėjo, kad įstaigoje išduodama patalynė yra nuolat skalbiama ir dezinfekuojama pagal teisės aktų reikalavimus, susidėvėjusi patalynė pakeičiama nauja. Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2011-06-15 atlikto patikrinimo metu nustatyta, kad įstaigoje įrengtos dvi dezinfekavimo kameros, minkštasis inventorių dezinfekuojamas, pažeidimų nenustatyta. Patikrinimas buvo atliktas ir 2013-06-26, konstatuota, kad lovos skalbiniai, čiužiniai, antklodės, pagalvės peržiūrėti, įvertinami ir jei reikia nurašomi kartą per mėnesį, patikrinimo metu pažeidimų nenustatyta. Pareiškėjo pretenzijos dėl skylėto čiužinio yra abstrakčios ir neįrodytos, todėl negali būti laikomos pagrįstomis.

Iš Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-07-03 pažymos Nr. 69/06-2791 matyti, kad keletą kartų pareiškėjas, išvykęs iš ŠTI ir grįžęs į įstaigą tą pačią dieną, buvo paskirtas į kitas kameras. Atsakovas pažymėjo, kad Suimtųjų ir nuteistųjų paskirstymo į kameras tvarkos aprašo 15 punkte nėra numatyta imperatyvi norma (be išlygų) skirti asmenį į tą pačią kamerą, nes praktikoje pasitaiko atvejų, kai grįžus suimtajam (nuteistajam), išaiškėja naujų aplinkybių (pvz. konfliktai tarp kameroje laikomų asmenų ir t. t.), todėl suimtasis (nuteistasis) gali būti paskirtas ir į kitą kamerą. Pareiškėjo teiginiai, jog yra pasitaikę atvejų, kuomet visą naktį jis išbūdavo be savo asmeninių daiktų, kurie pasilikdavo senoje kameroje, yra nepagrįsti, nes visuomet, asmeniui išvykstant iš įstaigos, jis privalo susirinkti visus asmeninius daiktus, o jei tokie daiktai paliekami kameroje, o asmeniui grįžus jis paskiriamas į kitą kamerą, kartu su asmeniu perkeliama (arba asmuo pats susirenka) jo asmeniniai daiktai. Pareiškėjo pretenzijos neturi jokio teisinio pagrindo, nėra įrodytos ir jokia pareiškėjo teismui pateikta medžiaga, o dėstomos abstrakčiai ir nemotyvuotai.

Remiantis aukščiau paminėtomis aplinkybėmis bei tuo, kad įstaiga pagal galimybes siekė įgyvendinti galiojančius teisės aktus ir nebuvo neigiamo veikimo, nukreipto išimtinai prieš pareiškėją, pareiškėjo laikymas teisės aktų neatitinkančiomis sąlygomis buvo su pertraukomis ir tik periodinis, neigiamas veikimas buvo mažareikšmis ir nesukėlęs ilgalaikių neigiamų pasekmių, prašo pareiškėjo skundą dėl žalos atlyginimo atmesti kaip nepagrįstą.

Pareiškėjo M. G. skundas tenkintinas iš dalies.

Pareiškėjas nagrinėjamą administracinį ginčą iškėlė dėl neturtinės žalos atlyginimo, kurią kildina iš to, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, buvo laikomas kameroje, neatitinkančiose higienos normų.

Teismas pažymi, kad valstybės ir savivaldybės pareiga atlyginti žalą (viešojo civilinė atsakomybė), pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – ir LR CK) 6.271 straipsnio nuostatas, kyla

dėl valstybės ir savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, nepriklausomai nuo konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Civilinei atsakomybei atsirasti paprastai yra būtinos keturios sąlygos: 1) neteisėti veiksmai (LR CK6.246 straipsnis); 2) priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir žalos (LR CK6.247 straipsnis); 3) teisės pažeidėjo kaltė (LR CK 6. 248 straipsnis); 4) teisės pažeidimu padaryta žala (LR CK6.249 straipsnis), tačiau LR CK6.271 straipsnyje numatyta viešoji atsakomybė atsiranda esant trimis sąlygoms: neteisėtiems veiksams ar neveikimui, žalai ir priežastiniam ryšiui tarp neteisėtų veiksmų (neveikimo) ir žalos. Vadinasi, reikalavimas dėl žalos atlyginimo (tiek turtinės, tiek ir neturtinės) gali būti patenkinamas nustačius visumą viešosios civilinės atsakomybės sąlygų: pareiškėjo nurodytos valdžios institucijos (nagrinėjamu atveju Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus) neteisėtus veiksmus, žalos pareiškėjui padarymo faktą ir priežastinį ryšį tarp valdžios institucijos neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos. Nustačius bent vienos iš minimų viešosios civilinės atsakomybės sąlygų, valstybei ar savivaldybei, pagal LR CK6.271 straipsnį, nekyla turtinė prievolė atlyginti žalą.

LR civilinio kodekso 6.250 straipsnio 1 dalis apibrėžia, kad neturtinė žala yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinta pinigais. LR CK 6.250 straipsnio taikymo teisminėje praktikoje ne kartą buvo išaiškinta, kad neturtinė žala pripažintinas ne bet koks valdžios institucijų neteisėtais veiksmais (neveikimu) asmeniui, kuris kreipėsi teisminės gynybos, padarytas neigiamas poveikis, kad neturtinė žala gali būti konstatuojama tik tada, kai nustatoma, kad poveikis buvo pakankamai intensyvus, o ne mažareikšmis ir smulkmeniškasis, kai nustatoma, kad asmuo tikrai patyrė dvasinius išgyvenimus, realiai pajautė emocinę depresiją, pažeminimai buvo apčiuopiami, reputacijos pablogėjimas juntamas ir ši dvasinė skriauda, pasireiškusi vienu arba keletu iš išvardintų elementų, nebuvo vienkartinio pobūdžio ar momentinė. Asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (LR CK 6.250 str. prasme), jei jos realiai patiriamos, poveikis asmens fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeliantys neteisėti aktai (pagal LR CK 6.271 str.).

Veiksmų neteisėtumo pagal CK 6.271 straipsnį konstatavimui reikia nustatyti, kad valdžios institucijos darbuotojai neveikė taip, kaip pagal įstatymus privalėjo veikti, neįvykdė jiems teisės aktais priskirtų funkcijų arba nors ir vykdė šias funkcijas, tačiau veikė nepateisinamai aplaidžiai, pažeisdami bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai. Sprendžiant dėl atitinkamos valstybės valdžios institucijos (jos pareigūnų) veikos neteisėtumo (pagal CK 6.271 straipsnį), kiekvienu atveju yra būtina nustatyti, kokios konkrečios teisės normos, kurios reglamentuoja skundžiamos institucijos veiklą, buvo pažeistos, kaip būtent šie pažeidimai pasireiškė asmens, teigiančio, kad jis dėl tokių veiksmų (neveikimo) patyrė žalą, atžvilgiu, taip pat tai, ar atitinkamos pasekmės (jei jos nustatomos) atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų. Konstitucinis Teismas 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarime, be kita ko, konstatavo, kad asmeniui teisė į žalą, padarytos neteisėtais valstybės institucijų, pareigūnų veiksmais, atlyginimą atsiranda tik tada, kai įstatymų nustatyta tvarka yra konstatuojama, kad valstybės institucijos, pareigūnai atliko neteisėtus veiksmus ir kad žala asmeniui atsirado būtent dėl tų valstybės institucijų, pareigūnų neteisėtų veiksmų.

Teismas pažymi, kad ABTĮ 5 straipsnio 1 dalis reglamentuoja, jog kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Tačiau asmens pažeista teisė teismo gali būti apginta tuo atveju, jei jis konkrečiai įvardija neteisėtus valdžios institucijos veiksmus (neveikimą) ir savo reikalavimą pagrindžia atitinkamais argumentais bei įrodymais. Reiškiant reikalavimą dėl žalos atlyginimo nepakanka deklaratyviai ar abstrakčiai išvardyti galimai neteisėtas veikas, nes turi būti nurodyta, kokiais konkrečiais ir kada būtent atliktais neteisėtais valdžios institucijos veiksmais (neveikimu) buvo pažeistos asmens teisės ar teisėti interesai, kokio teisės akto reikalavimų nevykdė atitinkamas viešojo administravimo subjektas, ar neveikė taip, kaip turėjo veikti pagal

atitinkamas teisės normos (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 9 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A146-1527/2012).

Kalėjimų departamento direktoriaus 2010-05-11 įsakymas Nr. V-124 nustato, kad suimtiesiems bei nuteistiesiems, laikomiems Šiaulių tardymo izoliatoriuje, turi tekti ne mažiau nei 3,6 m² gyvenamojo ploto. Teisinis reglamentavimas nenustato tam tikrų baldų ar įrenginių užimamo ploto įtakos skaičiuojant kameros plotą, taigi darytina išvada, kad skaičiuojant vienam asmeniui tenkantį kameros plotą visas kameros plotas dalijamas iš kameroje laikomų asmenų skaičiaus.

Šiaulių tardymo izoliatoriaus Įskaitos skyriaus 2014-07-03 pažymoje Nr. 69/06-2791 (53–54 b. 1.) nurodyta, kad M. G. įstaigoje tam tikrais laikotarpiais buvo kalinamas nuo 2011-12-06 iki 2013-06-10. Pažymėtina, kad administracinės bylos nagrinėjimo ribas apibrėžia pareiškėjo skundo reikalavimas. Kaip nurodė pareiškėjas skunde ir teismo posėdžio metu, jis iš atsakovo prašo priteisti 10 000 Lt už laikotarpį nuo 2011-12-06 iki 2012-11-15, todėl teismas šiame sprendime neaptarinės pareiškėjo buvimo ŠTI laikotarpiais nuo 2012-11-16 iki 2013-06-10.

Kameroje Nr. 36 (7,49 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2011-12-06 iki 2011-12-08, kameroje buvo 1–2 asmenys ir vienam asmeniui teko nuo 3,74 kv. m iki 7,49 kv. m kameros ploto. Kameroje Nr. 34 (7,9 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2011-12-08 iki 2011-12-13, kameroje buvo 2–4 asmenys, vienam asmeniui teko nuo 1,97 kv. m iki 3,95 kv. m kameros ploto. Kameroje Nr. 37 (7,68 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-01-02 iki 2012-01-13, nuo 2013-01-20 iki 2012-01-23, kameroje buvo 1–2 asmenys, vienam asmeniui teko nuo 3,9 kv. m iki 7,68 kv. m kameros ploto. Kameroje Nr. 2 (6,83 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas 2012-01-23, kameroje buvo 2 asmenys, vienam asmeniui teko 3,41 kv. m kameros ploto. Kameroje Nr. 17 (18,56 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-01-24 iki 2012-02-27, nuo 2012-02-29 iki 2012-03-20, kameroje buvo 6–12 asmenų, vienam asmeniui teko nuo 1,54 kv. m iki 3,09 kv. m kameros ploto. Kameroje Nr. 12 (17,3 kv. m) pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-03-20 iki 2012-11-15, kameroje buvo 5–8 asmenys, vienam asmeniui teko nuo 2,16 kv. m iki 3,46 kv. m kameros ploto.

Iš viso pareiškėjas per skundžiamą laikotarpį ŠTI buvo 321 dieną. Kadangi kameroje esančių asmenų skaičius niekada nėra pastovus, pareiškėjui periodiškai tekdavo nuo 1,54 kv. m iki 7,68 kv. m gyvenamojo ploto, 19 dienų pareiškėjui teko didesnė, nei teisės aktuose nustatyta gyvenamojo ploto norma. Atsižvelgiant į Šiaulių tardymo izoliatoriaus specifiką, kad toje pačioje kameroje laikomų asmenų skaičius per tą pačią parą nėra stabilus (dalis kviečiama ikiteisminio tyrimo veiksams atlikti, dalis etapuojama ir nebūna kameroje), dalis laiko per kalinimo laikotarpį (1 val. per dieną) skirta pasivaikščiavimui gryname ore, tuo metu kalinamieji irgi nebuvo kameroje, konstatuotina, kad laikotarpiai, kai kameros buvo perpildytos, yra mažesni, nors jų tiksliai nustatyti teismas negali, nes atsakovas negali pateikti tokių išsamių duomenų dėl didelio nuteistųjų skaičiaus kitimo kiekvieną dieną.

Taigi, darytina išvada, jog pareiškėjas periodiškai buvo laikomas sąlygomis, pažeidžiančiomis teisės aktais nustatytą kameros plotą vienam asmeniui, t. y. vienam asmeniui, laikomam kameroje, teko mažiau kaip 3,6 kv. m ploto. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracija pažeidė pareiškėjo subjektinę teisę būti kalinamam kameroje, kurioje jam tektų ne mažiau nei 3,6 kv. m kameros ploto, t. y. neveikė taip, kaip pagal įstatymus ši institucija ar jos darbuotojai privalėjo veikti. Aplinkybės, kad pareiškėjas buvo kalinamas kameroje, kurioje jam teko mažesnis nei teisės aktais nustatytas minimalus plotas, atsakovas iš esmės neginčija.

Pareiškėjas taip pat skunde nurodė, jog jis ŠTI buvo laikomas kameroje, neatitinkančiose higienos normų.

Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas bausmės humanizmo principas, be kita ko, reiškiantis, kad vykdant bausmę, nesiekama žmogaus kankinti, žiauriai su juo elgtis arba žeminti jo orumą. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. kovo 30 d. įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos HN 76:2010

„Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte numatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. Konstatuotina, kad vadovaujantis minėtais teisės aktais, pataisos įstaigų administracijų pareiga – užtikrinti, kad asmenys jose būtų laikomi sveikatai nekenksmingomis sąlygomis.

Kameroje Nr. 12, kurioje pareiškėjas buvo laikomas nuo 2012-03-20 iki 2012-11-15, Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimas buvo atliktas 2012-09-19 (93–95 b. l.). Nustatyta, kad kameroje sienos lygios, patalpoje buvo atliktas remontas, sanitarinis mazgas atitvertas siena su stacionariomis durimis. Nustatytas dirbtinės naktinės apšvietos pažeidimas.

Byloje pateiktas Šiaulių visuomenės sveikatos centro 2012-07-09 patikrinimo aktas Nr. EP-254 (96–101 b. l.), kuriame nurodyta, jog 2012-06-25 patikrintos laikino sulaikymo, karantino, keletas apgyvendinimo kamerų, sveikatos priežiūros kabinetai, kirpykla, dušinė, skalbinių sandėliavimo, trumpalaikių pasimatymų kambariai. Patikrinimo metu nustatyta, kad priėmimo- paskirstymo skyriuje laikino sulaikymo kameros įrengtos rūsyje. Natūralaus apšvietimo bei natūralaus vėdinimo jose nėra, sulaikyti asmenys jose būna iki 2 val. Visų laikino sulaikymo kamerų patalpos, sanitariniai įrenginiai išvalyti. Priėmimo-paskirstymo skyriuje yra kratų atlikimo, švarinimo patalpa, kurioje yra 3 persirengimo kabinos. Kabinos tvarkingos, išvalytos. Laikino sulaikymo kamerų grindys nelygios, betonas vietomis išdaužytas, sienų dažų danga nusitrynusi, vietomis purvina, reikalingas paprastasis remontas. Karantino kameroje betoninė grindų danga nelygi, išdaužyta, ant lubų yra vandens nutekėjimo žymės, vietomis sienų, lubų dažai atsilupę. Kameros, juose esantys sanitariniai įrenginiai išvalyti. Prausimosi-švarinimo patalpose yra 2 dušinės su 8 dušo rageliais. Dušo patalpoje atliktas einamasis remontas – perdažytos durys, vamzdynas, pakeisti dušo rageliai. Patalpose pelėsių nėra. Daugkartinio naudojimo prausimosi reikmenys (dubenys, vonelės) nenaudojami, kiekvienas asmuo naudojasi individualiomis plaušinėmis, rankšluosčiu, muilu. Tarp suimtųjų maudymosi yra 30 min. intervalas, kurio metu atliekama patalpos dezinfekcija.

Taip pat nustatyta, kad sanitarinėje švarkloje įrengtos 2 dezinfekcinės kameros, kasdien dezinfekuojama po 4 partijas minkšto inventoriaus (čiužiniai, antklodės, pagalvės). Švarių skalbinių patalpoje atliktas remontas. Lovos skalbinių išdavimas registruojamas suimtojo kortelėje „asmeninė sąskaita“. Lovos skalbiniai, čiužiniai, antklodės, pagalvės peržiūrimi, įvertinami ir jei reikia nurašomi kartą per mėnesį.

Patikrinus odontologinės procedūros kabinetą buvo nustatyta, kad kabinete esantys paruošti darbui instrumentai supakuoti į popieriaus – plastiko maišelius. Juose esančių sterilizuotų instrumentų aštrios dalys uždengtos apsauginėmis priemonėmis. Sterilizuoti paketai ženklinti, paketų su nepavykusia sterilizacija, nepakitusia cheminio proceso indikatorius spalva ar pažeistų paketų nerasta.

Pareiškėjas skunde taip pat nurodė, kad kameroje nėra karšto vandens, būnant ŠTI suimtieji į dušą vedami tik kartą per savaitę, dušuose vanduo karštas, verdantis, dėl tokių sąlygų jam ant kūno atsirado dėmės. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos higienos normos HN 76:2010 21 punkte įtvirtinta, jog laisvės atėmimo vietos kameros tipo patalpos sanitariniame mazge turi būti įrengta šalto vandens tiekimo sistema, Suėmimo vykdymo įstatymo 44 str. 4 d. nustatyta, jog suimtiesiems turi būti suteikta galimybė ne rečiau kaip kartą per savaitę pasinaudoti pirtimi arba dušu. Esant tokiam teisiniam reglamentavimui konstatuotina, kad pareiškėjo pretenzijos dėl karšto vandens nebuvimo kameroje yra teisiškai nepagrįstos, ŠTI administracija pareiškėjo teisių naudotis dušu nepažeidė. Pareiškėjas skundžiasi dėmėmis ant kūno, kurios anot jo atsirado būnant ŠTI, tačiau kaip matyti iš byloje esančių medicininių dokumentų (21 b. l.), 2011-12-07 pirminės gydytojų apžiūros metu nustatyta, kad pareiškėjas jau apie metus laiko serga žvyneline. Todėl konstatuoti, jog dėmės pareiškėjui atsirado dėl netinkamų sąlygų ŠTI, nėra jokio pagrindo. Taip pat nepagrįsti pareiškėjo teiginiai, kad būnant ŠTI nebuvo įmanoma prisikviesti gydytojo, kadangi byloje pateikta medicinos istorijos kopija (12–38 b. l.) patvirtina apsilankymus pas gydytoją ir vaistų paskyrimą pareiškėjui.

Skunde pareiškėjas nurodė, jog yra nerūkantis, tačiau ŠTI buvo laikomas kartu su rūkančiais asmenimis.

Pažymėtina, kad nei Bausmių vykdymo kodekso, nei Suėmimo vykdymo įstatymo nuostatos, reglamentuojančios suimtųjų ir nuteistųjų izoliavimą, nereglamentuoja, kad nerūkantys asmenys turi būti izoliuoti laikomi nuo rūkančių asmenų. Taigi, toks skirstymas į kameras Suėmimo vykdymo įstatyme ir Bausmių vykdymo kodekse neįtvirtintas.

Sveikatos apsaugos ministro 2010-03-30 įsakymu Nr. V-241 patvirtintos Lietuvos higienos normos Nr. HN76-2010 „Laisvės atėmimo vietos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ 6 punkte nustatyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims turi būti sudaroma saugi sveikatai gyvenamoji aplinka. 14 punkte nurodyta, kad laisvės atėmimo vietose laikomiems asmenims draudžiama rūkyti laisvės atėmimo vietų gyvenamosiose, kitose bendro naudojimo patalpose, jeigu nerūkantieji būtų priversti kvėpuoti tabako dūmais užterštu oru.

Šiaulių tardymo izoliatoriuje, įgyvendinant Lietuvos higienos normos HN76-2010 nuostatas, asmenys jų raštišku pareiškimu yra paskiriami į dviejų tipų kameras – rūkančiųjų ir nerūkantiųjų. Šiaulių tardymo izoliatoriaus atsakingi pareigūnai išsiaiškina naujai į tardymo izoliatorių atvykusio asmens žalingus įpročius (asmuo raštu nurodo, jei pageidauja būti paskirtas į rūkančiųjų kamerą) ir vadovaudamiesi gauta informacija sprendžia suimtojo (nuteistojo) paskyrimo į gyvenamąją vietą klausimą. Pakitus suimtojo (nuteistojo) įpročiams, jis rašytiniu prašymu administracijai perkeliamas į rūkančiųjų/nerūkantiųjų gyvenamąją patalpą.

Byloje pateiktas pareiškėjo M. G. 2012-01-24 prašymas (58 b. l.), kuriuo pareiškėjas nurodo, jog yra rūkantis, todėl prašo jį paskirti į kamerą, kurioje yra laikomi rūkantys asmenys. Atsižvelgiant į tai konstatuotina, kad įstaiga teisės aktų reikalavimų ir pareiškėjo teisių nepažeidė, nes pareiškėjas buvo laikomas įstaigoje nesant jokių pareiškėjo pretenzijų dėl galiojančių Tabako kontrolės įstatymo nuostatų įgyvendinimo. Įstaiga negali būti laikoma atsakinga, jei laikomi asmenys sąmoningai nuslepia, manipuliuoja ar teikia melagingą informaciją apie savo žalingus įpročius ir dėl to yra laikomi rūkančiųjų/nerūkantiųjų gyvenamosiose patalpose.

Atsižvelgiant į byloje pateiktus rašytinius įrodymus, į Šiaulių visuomenės sveikatos centro patikrinimų aktus, kuriuose nustatyti tik nežymūs higienos normų pažeidimai, teismas negali konstatuoti, jog pareiškėjas ŠTI buvo laikomas higienos normų neatitinkančiose kameroje. Taip pat aukščiau išdėstytais argumentais atmestini ir pareiškėjo nusiskundimai dėl šalto vandens kameroje bei per karšto vandens dušuose, per reto vedimo į dušą bei su tuo susijusių odos problemų, netinkamų gydymo, odontologo paslaugų bei minkštojo inventoriaus kokybės, buvimo vienoje kameroje su rūkančiais asmenimis.

Pažymėtina, kad teismas negali remtis vien pareiškėjo nuomone apie antisanitarines sąlygas bei pripažinti, kad atsakovas koku nors būdu pažeidė teisės aktų reikalavimus dėl higienos normų laikymosi.

Kadangi nagrinėjamu atveju pareiškėjas neturtinę žalą, be kita ko, kildina iš to, jog bausmės atlikimo įstaigoje jam nebuvo užtikrinta minimali gyvenamojo ploto norma, aktualus yra Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – ir Konvencija) 3 straipsnis, kuris nustato, kad niekas negali būti kankinamas, patirti nežmonišką ar žeminantį jo orumą elgesį arba būti taip baudžiamas. EŽTT savo jurisprudencijoje ne kartą yra išsiaiškinęs, kad Konvencija įpareigoja valstybę užtikrinti, jog asmens kalinimo sąlygos nepažeistų jo žmogiškojo orumo, kad šios priemonės vykdymo būdas ir metodas nesukeltų jam tokių kančių ir sunkumų, kurių intensyvumas viršytų neišvengiamai kalinimui būdingą kentėjimo laipsnį, ir kad, atsižvelgiant į praktinius su įkalinimu susijusius poreikius, būtų adekvačiai užtikrinama jo sveikata ir gerovė. Valstybė turi garantuoti, kad kalinami asmenys būtų laikomi sąlygomis, kurios užtikrina, kad jų orumas būtų gerbiamas, o bausmių vykdymo būdai ir metodai nesukeltų šiems asmenims didesnių ir intensyvesnių išgyvenimų už tuos, kurie yra neišvengiami asmeniui būnant kalinamu (žr., pvz.,

EŽTT 2000 m. spalio 26 d. sprendimą byloje *Kudla prieš Lenkiją*, pareiškimo Nr. 30210/96, 2001 m. liepos 24 d. sprendimą byloje *V. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 44558/98). Pagal EŽTT suformuotą praktiką tam, kad netinkamas elgesys patektų į Konvencijos 3 straipsnio reguliavimo sritį, jis turi pasiekti minimalų žiaurumo lygį. Šio minimalaus žiaurumo lygio vertinimas yra reliatyvus; jis priklauso nuo visų bylos aplinkybių, tokių kaip elgesio trukmė, jo fizinis ir psichinis poveikis ir tam tikrais atvejais nukentėjusiojo lytis, amžius bei jo sveikatos būklė. Be to, sprendžiamas, ar elgesys pagal Konvencijos 3 straipsnį yra žeminantis orumą, teismas atsižvelgia į tai, ar jo tikslas yra pažeminti asmenį ir ar tai neigiamai paveikė asmenį su Konvencijos 3 straipsniu nesuderinamu būdu (žr., pvz., EŽTT 2001 m. balandžio 21 d. sprendimą byloje *Peers prieš Graikiją*, pareiškimo Nr. 28524/95). Tačiau netgi tokio tikslo nebuvimas nepadaro neįmanoma, kad bus pripažintas Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas. Be to, EŽTT savo praktikoje yra ne kartą nurodęs, jog kameros erdvės trūkumas yra labai reikšmingas faktorius sprendžiant, ar taikomos sulaikymo sąlygos buvo „žeminančios“ Konvencijos 3 straipsnio požiūriu, o ypač mažas kalinimo metu asmeniui tenkantis plotas ir gana ilgas kalinimo laikas gali būti savaime pakankamas pagrindas pripažinti Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą (žr., pvz., EŽTT 2005 m. balandžio 7 d. sprendimą byloje *K. prieš Lietuvą*, pareiškimo Nr. 53254/99; 2008 m. vasario 14 d. sprendimą byloje *Dorokhov prieš Rusiją*, pareiškimo Nr. 66802/01; 2012 m. sausio 10 d. sprendimą byloje *Ananyev ir kiti prieš Rusiją*).

Remiantis EŽTT praktika, vien tik mažesnio ploto suteikimas ne visada savaime suponuoja išvadą, jog buvo pažeistas Konvencijos 3 straipsnis. Pavyzdžiui, minėtoje *Valašinas prieš Lietuvą* byloje EŽTT, įvertinęs bendrąsias kalinimo pagal įprastinį režimą sąlygas, konstatavo, kad santykinai mažą plotą, tekusį vienam asmeniui, kompensavo absoliučiais skaičiais vertinti nemaži miegamųjų išmatavimai, kuriuose netrūko nei šviesos, nei oro, bei suteikta judėjimo laisvė. Byloje nustatytų aplinkybių visuma nesuteikia pagrindo konstatuoti, kad pareiškėjas jo nurodytu laikotarpiu atliko bausmę žmogaus orumą žeminančiomis, t. y. pažeidžiančiomis Konvencijos 3 straipsnį, sąlygomis. Byloje nėra duomenų, kad Šiaulių tardymo izoliatoriuje pareiškėjas buvo kaip nors išskirtas iš kitų nuteistųjų ir jam koku nors būdu bloginamos bausmės atlikimo sąlygos.

Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalaus gyvenamojo ploto, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės. Atsižvelgiant į pareiškėjo skundo pagrindą ir dalyką bei į nustatytas aplinkybes dėl netinkamų pareiškėjo bausmės atlikimo sąlygų, įvertinus pažeidimų trukmę ir mastą, galima teigti, kad pareiškėjas galėjo patirti papildomų neigiamų dvasinių išgyvenimų ir fizinių nepatogumų, papildomą diskomfortą, teisės aktais garantuotos minimalios gyvenimo kokybės pablogėjimą, kurių jis nebūtų patyręs, jei jis būtų buvęs laikomas teisės aktų nustatytais sąlygomis.

Kaip minėta, ta aplinkybė, jog asmuo tam tikrą laiką buvo laikomas nepriimtinais sąlygomis, nesilaikant teisės aktų reikalavimų, administracinių teismų praktikoje pripažįstama pagrindu atlyginti neturtinę žalą. Remiantis CK 6.271 straipsnio 1 dalimi, žalą, atsiradusią dėl valstybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti valstybė iš valstybės biudžeto nepaisydama konkretaus valstybės tarnautojo ar kito valstybės valdžios institucijos darbuotojo kaltės. Šiaulių tardymo izoliatoriaus administracijos kaltė nesudaro būtinos valstybės atsakomybės sąlygos ir neatleidžia valstybės nuo atsakomybės dėl neturtinės žalos atlyginimo pareiškėjui. Teismas atsižvelgia į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje nustatytą taisyklę, kad asmuo, kuris yra kalinamas nepriimtinais sąlygomis, patiria neturtinę žalą, kaip ji yra apibrėžta CK 6.250 straipsnio 1 dalyje (pvz., administracinės bylos Nr. A143-1966/2008, A502-734/2009). Ši aplinkybė taip pat konstatuota ir Europos Žmogaus Teisių Teismo praktikoje (žr. pvz., 2008 m. lapkričio 18 d. sprendimas byloje *Savenkovas prieš Lietuvą*, 871/02). Nors nagrinėjamu atveju Konvencijos 3 straipsnio pažeidimas pareiškėjo atžvilgiu nenustatytas, tačiau nustatyta, kad valstybė pagal nacionalinę teisę neužtikrino pareiškėjui laisvės atėmimo bausmės atlikimo įstaigoje minimalaus gyvenamojo ploto, taip pat neužtikrino pareiškėjo buvimo kameroje,

atitinkančiose higienos normų reikalavimus, t. y. CK 6.271 straipsnio prasme neveikė taip, kaip to reikalavo teisės aktai, ir dėl to yra pagrindas konstatuoti, kad pareiškėjui kilo atitinkamos pasekmės.

Dėl pareiškėjui už neigiamus išgyvenimus priteistinos sumos pažymėtina, jog asmens teisė į neturtinės žalos atlyginimą yra garantuota Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 2 dalyje ir ji turi būti įgyvendinama įstatymų nustatyta tvarka, nepažeidžiant bendrųjų teisinės valstybės principų, *inter alia* – teisingumo principo. Teisingas žalos atlyginimas reiškia ir tai, kad sprendžiant ginčus dėl žalos atlyginimo teismo turi būti nustatytas tikrasis žalos dydis. Teismo pareiga yra nustatyti teisingą kompensaciją už patirtus neturtinio pobūdžio išgyvenimus, praradimus, parenkant tokią piniginę satisfakciją, kuri kiek galima teisingiau kompensuotų nukentėjusiojo neturtinėms vertybėms padarytą žalą.

Pabrėžtina, jog ŠTI nurodytos aplinkybės, kad esant perpildytoms kameroms stengiamasi, jog suimtieji ir nuteistieji tokiomis sąlygomis būtų laikomi kuo trumpesnę laiką, t. y. atsiradus galimybei, perkeliama į laisvesnes kameras, sudaromos sąlygos palaikyti švarą ir tvarką kameroje, rodo, jog laisvės atėmimo vietos administracija palaipsniui, atsižvelgdama į finansines galimybes, siekia kalinamiems asmenims užtikrinti visose kalnimo patalpose tinkamas gyvenimo sąlygas ir neturi tikslo specialiai žeminti bausmes atliekančių asmenų orumą ar nežmoniška su jais elgtis. Be to, byloje nėra jokių duomenų, kad pareiškėjas kalnimo metu kokiu nors būdu (žodžiu ar raštu) skundėsi ŠTI administracijai ar kitoms kompetentingoms institucijoms dėl kameros perpildymo ir nepatogumų, susijusių su šiuo faktu, ar kitų jo laikymo sąlygų, todėl teismas, įvertęs byloje esančius duomenis, sprendžia, jog kitos jo laikymo sąlygos atitiko teisės aktų reikalavimus.

Taip pat akcentuotina, kad pats pareiškėjas teismo posėdžio metu negalėjo teismui paaiškinti, kuo būtent jam pasireiškė neturtinė žala, kokias pasekmes sukėlė laikymo sąlygos Šiaulių tardymo izoliatoriuje. Ginčui aktuali kalnimo laikotarpiu pareiškėjas buvo gana jauno amžiaus (17–18 m.), jis yra vyriškos lyties asmuo, byloje nėra jokių duomenų, kad jis skundėsi dėl sveikatos problemų ar kreipėsi dėl psichiatro ar psichologo pagalbos. Be to, kaip minėta, byloje nenustatyta, kad atsakovas būtų sąmoningai siekęs pažeminti pareiškėjo orumą ar nežmoniška su juo elgtis, o tam tikras kalnimų privatumo, jų judėjimo laisvės apribojimas ir su tuo susiję neigiami išgyvenimai, patyrimai paprastai yra neišvengiama kalnimo pasekmė, susijusi su jo esme, tikslais ir saugiu vykdymu.

Taigi teismas, atsižvelgdamas į formuojamą Europos Žmogaus Teisių Teismo ir aktualią Lietuvos Respublikos teismų praktiką bei valstybės ekonomines darbo užmokesčio ir gyvenimo lygio sąlygas (minimalios mėnesinės algos, pensijų ir kitų socialinių išmokų dydžius, valstybės skolinius įsipareigojimus ir pan.), įvertinęs byloje nustatytas aplinkybes, pažeidimo mastą, šio pažeidimo trukmę, paties pareiškėjo elgesį pažeidimo metu ir tai, kad pareiškėjas per visą pažeidimo laikotarpį dėsė pasinaudoti teismine gynyba (pareiškėjas dėl neturtinės žalos atlyginimo kreipėsi į teismą praėjus gana ilgam terminui nuo pažeidimo pradžios), o Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas laikosi nuostatos, jog asmens patirtų dvasinių ir fizinių kančių (CK 6.250 str. prasme) poveikis jo fizinei ir psichinei sveikatai yra skaudžiausias ir labiausiai juntamas tuo laiku, kai asmenį veikia šias kančias sukeliančios neteisėti aktai (CK 6.271 str. prasme), tuo tarpu laiko veiksnys asmens patirtas dvasines ir fizines kančias menkina, jos blėsta, todėl aplinkybė, kad pareiškėjas dėsia pasinaudoti teismine gynyba, leidžia daryti išvadą, jog jo patirta dvasinė skriauda nėra tokia didelė (žr., pvz., LVAT 2013 m. gruodžio 16 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A662-2009/2013; 2012 m. vasario 15 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A63-1343/2012; 2013 m. lapkričio 25 d. nutartį administracinėje byloje Nr. A442-1860/2013), taip pat vadovaudamasis sąžiningumo, teisingumo ir protingumo kriterijais, sprendžia, kad šiuo atveju pareiškėjo patirta dvasinė skriauda nėra tokia didelė, kad ją būtų galima vertinti pareiškėjo nurodyta 10 000 Lt suma, o dėl nustatyto pažeidimo pareiškėjo patirtoms neigiamoms pasekmėms adekvati priteistina suma yra 1000 Lt. Dėl šių priežasčių pareiškėjo reikalavimas priteisti jam 10 000 Lt neturtinės žalos yra tenkinamas iš dalies.

Teismas, remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis ABTĮ 85–87str., 88 str. 1 d. 5 p.,

n u s p r e n d ž i a :

Pareiškėjo M. G. skundą tenkinti iš dalies.

Priteisti M. G. iš Lietuvos valstybės, atstovaujamos Šiaulių tardymo izoliatoriaus, 1000 (vienas tūkstantis) Lt neturtinei žalai atlyginti.

Sprendimas per 14 dienų nuo jo paskelbimo gali būti skundžiamas apeliacine tvarka Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui tiesiogiai arba per šį teismą.

Teisėjas Arvydas Martinavičius